

רואים את הקולות

קובץ מאמרים לחג השבועות

צינת מדרשת
שבות רחל

לעילוי נשמת

כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו - נקרא **רע** (אבות ו, א). שנאמר "ולי מה יקרו רעיך אל" (ר"ע ברטנורא שם).

רעותי שלנו, רעות שוורץ - לבית אלמשעלי, בוגרת מחזור י"ג במדרשה,

חיה את הרעות הזו של תורה לשמה,
בדבקות ובשמחה עצומה.
אשת תורה, אשת משפחה,
חברת אמת ומורה לחיים,
את ברכת ה' של אור התורה שבביתה
הפיצה לכל עבר בחסד אדיר,
אצילי ועדין.

עלתה בסערה השמימה
בג' בשבט תש"פ,
בתאונת דרכים בכביש 90,
בדרך לעבודתה.
**הותירה אחריה בעל, שלושה ילדים רכים,
שני הורים ושמונה אחים.**

"ולי מה יקרו רעיך אל" (תהילים קלט, יז)
בגעגוע עמוק.

תהא נשמתה צרורה בצרור החיים

לעילוי נשמת

רינה בת עדינה

נפטרה י"ב אייר התשע"ח

ישראל בן אסתר

נפטר י"ג חשוון התשס"ה

לולה כרמלה בת זולאי

נפטרה כ"ט כסלו התשע"ח

בריס אמנון בן בכמל

נפטר כ"ט ניסן התשע"ו

בכמל בת בתי

נפטרה ד' תמוז התשס"ו

אליהו אהרון בן רבקה

נפטר כ"ה אב

הוקדש ע"י מעין הושיה, בוגרת תוכנית אלול

מנוחתם בגן עדן

לעילוי נשמת

לע"נ סמ"ר שילה בן עוזי ואביבה סימן טוב

נפטר ב-ד' אדר התשע"ח.
נפצע קשה בתאונת האמריים
הצבאיים של גולני,
ולאחר שבוע מסר את נשמתו,
בעודו מציל 6 נפשות
בתרומת שישה מאבריו.

הוקדש ע"י מוריה אבודרהם, מחזור י"ט

לע"נ סימי בת חביב

נפטרה בכ"ו אלול תשע"ח
אישה של חסד וחיים,
נפטרה בשיבה טובה

לע"נ מו"ר אבי יוסף בן סלימה

נבל"ע ב' מרחשוון תש"פ,
נזדכך ביסורים

הוקדש ע"י מיטל נרגסי, מחזור ח'

מנוחתם בגן עדן

עבודת ה' – העצמה אישית וביטול לקב"ה

הכח היסודי של האדם הוא הרצון. האדם הוא הנברא היחיד בעולם שיש לו רצון. לדומם, לצומח, לחי ואפילו למלאכי השרת אין רצון עצמי, ולכן אין להם מרחב של הצלחה וכישלון. כח הרצון נחלק באדם לשניים – רצון עליון, גבוה, אידיאלי, המושך כלפי מעלה והנובע מצלם האלוקים שבאדם, ולעומתו – רצון נמוך, גשמי, חומרי, המושך כלפי מטה והנובע מהיות האדם נשמה בתוך גוף.

"מלחמת העולם" של האדם היא בחירת ההשתייכות, איזה כיוון יהיה דומיננטי ומרכזי יותר. ככל שהאדם מעצים יותר את הנוכחות האלוקית שבו, את כח המשיכה של הנשמה כלפי שורשה – הוא עצמי יותר. מאידך, ככל שהאדם נוטה לסיפוק רצונותיו הנמוכים, ונותן מקום מרכזי לכוחותיו הגשמיים – הוא פחות מאפשר לכוחו האמיתי והייחודי כצלם אלוקים לבוא לידי ביטוי.

כך כותב הרב קוק: "האדם צריך להחליץ תמיד ממסגרותיו הפרטיות, הממלאות את כל מהותו, עד שכל רעיונותיו סובבים תמיד רק על דבר גורלו הפרטי, שזה מוריד את האדם לעומק הקטנות, ואין קץ לייסורים, גשמיים ורוחניים, המסובבים מזה. אבל צריך שתהיה מחשבתו ורצונו... נתונים לכלליות, ומזה תתבסס אצלו גם הפרטיות שלו בצורה הראויה. וכל מה שהתפיסה הכללית היא יותר חזקה אצלו – ככה תגדל שמחתו, וככה יזכה יותר להארת האור האלוקי".

ההתבטלות לה' איננה הקטנה של כוחות האדם, חלילה, אלא בדיוק להפך – הכללה של הכוחות האישיים, הפרטיים, בערך עליון, אינסופי. אדם שמתבטל לקב"ה זוכה להיכלל באינסוף ממש, לצאת מהרובד הזמני, החולף, ולהיכנס אל זה הנצחי, הקבוע.

יסוד זה, חשוב שבעתיים בדורנו, דור התחיה, תקופה נפלאה בה כוחות הנפש הלאומיים והפרטיים מתעוררים לתחיה. כל תהליך התשובה בדור הגאולה מושתת על העצמת כוחות הנפש ועילויים, תוך חיבורם למקור.

כך כותב הרב קוק: "הרצון הוא מקור החיים. רצון האדם הוא באמת יסוד שכולו והווייתו. אמנם, הרצון הזה, צריך הוא פיתוח ועישוי (-הקוּנָה, ניתוב) יותר מכל הכוחות כולם. בילדות האנושיות (-בתקופות קדומות), הרצון הטבעי של האדם צריך חינוך של כניעה, של שבירה. כל זמן שהאדם הולך ומשתכלל – כך רצונו העצמי הולך

ונהפך לטובה, ושבירתו של הרצון מאבדת טובה רבה". (שמונה קבצים, א, קצ"א.)

כיצד נדע להבחין בין הרצונות הנמוכים, אותם עלינו לבטל ולכבוש, לבין הרצונות העליונים, אותם עלינו לפתח ולהעצים? מוסיף הרב: "והבינה הישרה, מוכרחת היא לפתור בזהירות את שאלת התחומין, באופן שישאר האדם מלא אומץ מצד הטוב שברצון שכבר נשתכלל, מצד אותם חלקי הנשמה שכבר נגאלו ויצאו מתהומות הגיהנום וממעמקי הקליפות, ומלא גם כן דכאות רוח, ותכונה של לב נשבר ונדכא, לעומת אותם חלקי הרצון, שעדיין חית האדם הרעה שרויה בהם, שהם צריכים זיכוך על ידי דכדוך ושבירה".

אם כן, יסוד הביטול אינו מחיקת האישיות, אלא הכללתה במקורה האלוקי. ההעצמה האישית, כאשר היא נובעת מצלם האלוקים שבאדם- לא רק שאינה פוגמת בהתמסרות לקב"ה, אלא להיפך- היא מעלה את האדם למדרגתו האמיתית, המקורית, כנזר הבריאה וכשותף לקב"ה בתיקון העולם ושכלולו.

נעשה ונשמע

"דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע".¹

אמירת נעשה ונשמע הייתה בשעת מעמד כריתת הברית בין עם ישראל לבין הקב"ה. מלאכי השרת באים וקושרים כתרים בראשו של כל אחד. הכתר בראש מסמל את המהות, הייעוד והתפקיד.

חז"ל מלמדים אותנו בג' מאמרים שונים על המשמעות הרוחנית של הקדמת נעשה לנשמע:

א. "אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב (תהלים קג, כ) 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו' - ברישא עושי והדר לשמוע".²

אמירת בני ישראל "נעשה ונשמע" נחשבה כאמירה מיוחדת המאפיינת את מלאכי השרת, וכך אומר הקב"ה- 'מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו'. העובדה שבני ישראל משתמשים ב'קוד' של מלאכי השרת ומקדימים נעשה לנשמע מלמדת על החיבור הטבעי שקיים בין עם ישראל לקב"ה. מלאכי השרת מזוהים באופן טבעי כפמליה של מעלה והקשר שלהם הרוחני אל ד' הוא ברור וטבעי. יתרונו של מלאכי השרת בא דווקא מתוך החסרון שלהם שאין להם בחירה חופשית. האדם נברא בצלם אלוקים, מה שמייחד אותו ביכולת לבחור בין טוב לרע. בהקדמת נעשה לנשמע קודם מתן תורה, עם ישראל בוחר להתבטל כלפי רצון ד', לבטל ולצמצם את הבחירה בדרך החיים המעשית, ולהשתמש ברז שמתמשים בו מלאכי השרת 'ברישא עושי והדר לשמוע'. אם כן, למדנו מדברי ר' אלעזר שכשם שאצל המלאכים אין צד שני בשאלת הזהות הרוחנית, כך באמירת נעשה ונשמע של עם ישראל במתן תורה מתגלה הזיקה הטבעית שלו לבורא עולם - "אורייתא, קודשא בריך הוא וישראל חד הם".

דרשה נוספת המלמדת על משמעות האמירה נעשה ונשמע דורש ר' חמא: ב. "אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב 'כתפוח בעצי היער' למה נמשלו ישראל

1 גמ' שבת פח, א.

2 שם

לתפוח? לומר לך: מה תפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע."

הנעשה נמשל לפרי והנשמע לעלים, הפרי נחשב עיקר לעומת העלים. מדברי ר' חמא אנו למדים שהקדמת נעשה לנשמע מלמדת על הערך המוסף שיש למעשים.

וידוע הוא מה שחז"ל למדונו במסכת אבות: "...הוא היה אומר, כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר: 'והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב'. אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו, שנאמר: 'היה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם, והיה עלהו רענן, ובשנת בצורת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרוי'.³

וכן למדונו חז"ל ששכרו של האדם נמדד לפי מעשיו: "הכל צפוי, והרשות נתונה, ובטוב העולם נדון, והכל לפי רוב המעשה"⁴

גם את נסיון העקידה שהקב"ה מנסה את אברהם אבינו מפרש הרמב"ן⁵, שתכליתו של הנסיון היה להביא את אברהם לידי כך שיקבל שכר לא רק על הכוונות והלב טוב שלו, אלא גם כדי שקבל שכר על המעשה הטוב.

"המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד"⁶ כל מעשה שאדם פועל יוצר רושם חזק בנפש וכך כותב ספר החינוך שהאדם נפעל כפי פעולותיו. או בלשון אחרת נאמר שאחרי המעשים נמשכים הלבבות. "אין לשער את הנחיצות של התשובה המעשית... התמצית המעשית חובקת היא בנקודתה האחת היותר קטנה המוני המונים של אידיאלים והגינות רחבים"⁷.

ג. "ההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, (צדוקי ראה את רבא יושב ולומד) ויתבה אצבעתא דידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבען אצבעתיה דמא, (ואצבעותיו היו תחת רגליו ומרוב לימוד לא שם לב שייצא לו דם מהאצבעות) אמר ליה: עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, אכתי בפחזותייכו קיימיתו! (אמר לו עם פזיז אתם שהקדמתם את הפה לאוזן, עדיין אתם בפחזותיכם) ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו, ואי לא קבליתו. (בתחילה הייתם צריכים לשמוע ולראות

3 אבות פרק ג' משנה י"ז

4 אבות ג' משנה ט"ו

5 רמב"ן בראשית כ"ב

6 בראשית כ"ב, א'

7 אורות התשובה י"ב, ו'

האם אתם מסוגלים לקבל... אמר ליה: אכן דסגינן בשלימותא כתיב 'בן תומת ישרים תנחם' (אמר לו אנחנו פועלים בתמימות ולכן יש לנו סייעתא דשמיא וודאי שלא נכשל) הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם.⁸

במאמר זה למדנו שהקדמת נעשה לנשמע מסמלת את החיוניות והזריזות בעבודת ד', כתנאי לקנין רוחני מושלם. חז"ל למדונו שזריזים מקדימים למצוות. ובכשט הדברים כוונת חז"ל שעל עובד ד' לרוץ לדבר מצוה ולזכור תמיד שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה.

הסיבה לכך היא כיון שיש בעולם הרבה מעכבים ומניעות שמפריעים לאדם להגשים את ייעודו. כפי שכותב הרמח"ל:
"והנה שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים הם המרחיקים אותו ממנו יתברך".⁹ "ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו ויתגבר ויזדרז".¹⁰
הזריזות היא מועילה לא רק במישור של הסור מרע אלא מסייעת לאדם לקיים את רצון ד' בצורה שלימה יותר. ומתוך כך לזכות להשפעה רוחנית גדולה יותר כדברי הרמב"ן "כי חיי האדם במצוות כפי הכנתו בהם".¹¹

ההכנה למצוה מלמדת על החשיבות והיחס שנותן האדם למצוה שהוא מקיים. על פי זה מחדש השפת אמת ש"הרהורי מצוה גדולים מן המצוה" כמו שמצינו בגמרא¹² אמירה לצד השלילי שהרהורי עבירה קשים מהעבירה, כך הרהורי המצוה הם אלו שנותנים את המשקל והערך הרוחני למצוה.

לסיום נוסיף ונאמר שיש משמעויות נוספות רבות שאפשר ללמוד מהקדמת נעשה לנשמע. אחת מהן היא מה שמבאר הרב קוק באורות התורה: "הקדמת נעשה לנשמע" מציינת את הוקרת התורה מצד סגולתה האלהית, יותר על מה שראוי להוקירה מצד צורך התועלת המעשית שיש בלמודה. כי כיון שכבר נאמר "נעשה" הרי הקישור אל ערך הלמוד המעשי הוא כבר בכלל, ו"נשמע" מציינ את הקישור אל ערך הלמוד הסגולי.¹³

החידוש הוא שמסקנת חז"ל בגמרא¹⁴ שגדול תלמוד המביא לידי מעשה, אינה רק במשמעות שהתלמוד הוא אמצעי שדרכו יודעים ומקיימים את המצוות המעשיות.

8 שבת פח.

9 מסילת ישרים פרק א'

10 מסילת ישרים פרק ו'

11 רמב"ן ויקרא י"ח, ד'

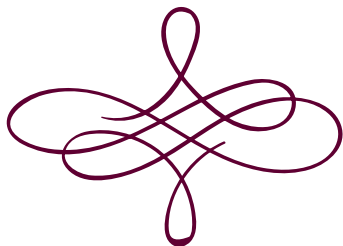
12 יומא כט.

13 אורות התורה ח' א'

14 קידושים מ

אלא גם במשמעות נוספת והיא שהתלמוד הוא גדול כיון שיש ללימוד התורה ערך עליון של דבר הפועל על המציאות יותר מכל מצוה אחרת.

כדברי שלמה המלך במשלי: "יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חִפְצֶיךָ לֹא יִשׁוּוּ בָהּ".¹⁵

---

15 משלי ג', ט"ו

שבועות – החג של החמץ

"כל-המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל-שאר וכל-דבש לא-תקטירו ממנו אשה לה"¹

בבית המקדש הייתה הקפדה על איסור חימוץ כל השנה כולה.²

אכן איסור חמץ בחג הפסח מובן ומפורש – מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם, שנאמר: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות, כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם" (שמות יב לט)³

אך מה טעם איסור החמץ כל השנה כולה בבית המקדש? ננסה לצעוד בעקבות שני גדולי עולם, הרב קוק והמהר"ל מפראג על מנת להבין עניין זה.

כך כותב הרב קוק

"...השקוע בתוך התנחומים עד כדי רשול של הסדרת ערכי חיים מקודשים, עד כדי טמיעה ביון מצולת החטא, "ואומר נצלתי", זאת היא דרך המות של עבודה זרה הותרנית⁴. האומרת: "הביאו לבקר זבחיכם, לשלשת ימים מעשרותיכם וקטר מחמץ תודה"⁵, המתודעה⁶ העוזבת את האמת והמשפט והולכת אחרי לבבה, זו מינות, הגוררת אחריה כל רצח וכל זמה, למרות שהיא תמיד כושטת טלפיה ואומרת: ראו שאני טהורה, והיא מלאה תנחומין של הבל, שאי אפשר להם לעמוד בעולם של שקר שאין לו רגלים..."⁷

תפיסת העולם של עבודה זרה היא – וותרנות, אתה יכול לוותר לעצמך כי גם הקב"ה

1 ויקרא ב יא.

2 מלבד לחמי החמץ של קורבן תודה ושתי הלחם בחג השבועות וכפי שיבואר.

3 הגדה של פסח.

4 ירושלמי ריש מסכת ע"ז.

5 עמוס ד,ד.

6 במובן של תפיסת עולם

7 אורות התשובה יב י. עיינו שם כל הפסקה.

תפיסה זו אמנם לא מוותרת על קרבת ה', אך היא גורסת שאפשר וראוי להתקרב לה' איך שאתה, בלי לעבור שום תיקון מידות ושבירת היצר. קח את הזמן...מה בוער? תקום בנחת בבוקר תקריב קורבן ("הביאו לבוקר זבחיכם") תקפיד להקטיר דווקא חמץ ("וקטר מחמץ תודה") שהרי שום דבר לא נדרש ממך, בטח לא למהר...

כך אי אפשר להתקרב לה', אדרבא, תפיסה זו גוררת אחריה כל רצח⁹ וזימה, היא מנציחה את הרוע שבאדם ומעמיקה אותו עד כדי אי אפשרות להשתחרר ממנו. הרוצה להתקרב לה' באמת, חייב לבער מתוכו את השאור, הוא יצר הרע, ולהתקרב לה' דרך הצד העליון שבו. להשאיר את החמץ בצד, ולמהר עבודתו.

בבית המקדש, מקום הקרבת הקורבנות המביאים לקרבת אלוקים אין מקום ל שאור, במקום זה עסוקים בהתקרבות אמת מתוך תשובה עליונה ולא מתוך וותרנות נמוכה ומדומה. אך הנה התורה עצמה מסייגת איסור זה ואומרת: "קָרְבַּן רִאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה' וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא-יֵעָלוּ לְרִיחַ נִיחֹם"¹⁰

ומסביר רש"י במקום: מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש קרבן ראשית שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור, שנאמר (ויק' כג יז) חמץ תאפינה, ובכורים מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים:

כלומר מצאנו קורבן העשוי חמץ – שתי הלחם של חג השבועות! מה נשתנה חג השבועות, זמן מתן תורתנו שפכתאום מקריבים בו חמץ?

המהר"ל מכראג בספרו תפארת ישראל נדרש לשאלה זו ותשובתו¹¹ עמוקה ביותר:
 "אמנם יש עוד טעם למה היו שתי הלחם חמץ, רמזוהו חכמים (פסחים ס"ח ב) "הכל מודים בעצרת דבעינן לכם שהוא יום שנתן תורה לישראל". וזה, כי היום הזה התחתונים הם עיקר במה שירד השם יתברך עם כל העליונים לתחתונים לתת תורה לתחתונים, והנה שאר הימים התחתונים פונים אל העליונים כמו שראוי, ויום הזה היו פונים העליונים לתחתונים, כדכתיב: (שמות י"ט) וירד ה' על הר סיני, ולפיכך ביום הזה נבחר החמץ שהאדם שבו החמץ עיקר ביום הזה"¹²

8 בניגוד גמור לתפיסת היהדות ש"כל האומר הקב"ה וותרן יוותרו מעוהי" בבא קמא נ
 9 עיינו אורות ישראל ותחיתו טו שם כותב הרב שדווקא הקורבן של קין גרם לו להוציא לפועל את הרצח של הבל. וכך גם הנצרות "דת החסד והאהבה" שהרגה בשם הדת מליונים רבים.

10 ויקרא ב יב.

11 עיינו שם שמביא עוד שתי תשובות, המובאת כאן היא השלישית.

12 תפארת ישראל פרק כה.

המהר"ל אומר שאכן כל השנה כולה האדם פונה כלפי מעלה, וכדי להצליח להתעלות הוא צריך להסיר ממנו את החמץ, אך בחג מתן תורה הקב"ה פונה כלפי מטה, אל האדם, ונותן לו את התורה, ודווקא בגלל שיש לו יצר הרע הוא זוכה לקבל תורה.

אם בחגים אחרים מצאנו דעות בחז"ל שאדם יכול לבחור או כולו לה' (בלימוד תורה ובתפילה) או כולו לכם (באכילה ועונג יו"ט) דווקא בחג השבועות כולם מודים שבעינינו לכם (שצריך גם להשקיע באכילה ועונג יו"ט)

במילים אחרות, כל השנה כולה אנו עסוקים ב"איך", היינו איך אנו מתעלים כלפי מעלה, ואילו בחג מתן תורה אנו עסוקים ב"למה", למה אנחנו זכינו לקבל תורה, לכן המרכז ביום הזה הוא האדם עם היצר הרע שבקרבנו.

נמחיש רעיון זה בסיפור חסידי

פעם הגיע לעיירה שכולה מתנגדים, חסיד שאסף כסף לישיבה שלו. כמובן שבטרם נכנס לעיירה שינה לבושו ללבוש המתנגדים ופנה לבית הכנסת להתחיל במלאכתו. המתנגדים שחשדו בו בכל זאת שלחו שנים מהם לתהות על קנקנו. ניגשו אליו השנים ושוחחו עמו ותוך כדי שיחתם שאלוהו – "מה דעתך על המתנגדים?" והוא מיד ענה - "הם, חושבים כל הזמן על הקב"ה", "ומה דעתך על החסידים?" "הו, הם חושבים רק על עצמם" היתה תשובתו.

השנים שמחו בתשובותיו והודיעו לשולחיהם שמדובר במתנגד כשר ואכן התירו לו לאסוף כסף בעיירתם.

לפני צאתו, אחר שאסף סכום כסף הגון, אמר להם "אכן חסיד אני, אך לא שקרתי לכם כלל, כששאלתם מה אני חושב על המתנגדים עניתי שהם חושבים רק על הקב"ה, כי המציאות הפשוטה בעיניהם היא עצם מציאותם, והעובדה שיש גם את הקב"ה היא חידוש, והשכל נתפס לחידוש, ואילו החסידים רואים רק אלוקות ולכן העובדה שגם הם קיימים במציאות היא חידוש בלתי נתפס ולכן הם חושבים על עצמם..."

כל השנה כולה אנו מתנגדים וצריכים לחשוב על הקב"ה, איך אנו מתקרבים אליו ושוכרים את המידות לשם כך, אך פעם בשנה נהיה חסידים – נחשוב על עצמנו, כמו שהקב"ה ירד אלינו לתת לנו תורה בגלל היותנו קרוצי חומר, ונשמח ונעלוז בדברי תלמוד תורתך באהבה.

אל תקרא חרות אלא חירות שאינ לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה

בצעירותינו אהבנו לשיר את שיר "את חרותי", שיר יפה ששיקף נכונה את ההבנה הפשוטה של המושג חופש. אנא קיראו את מילות השיר ועצרו רגע.

את חירותי	הורית לי לוותר
שמרתי לי אותך	על תפנוקים ונועם
כמו כוכב בסער	את חירותי
את חירותי	לימדת את ליבי
עזרת לי לעמוד	גם בבדידות לשמוח.
בכל כאב וצער.	

ולצעוד בדרכי גורלי	את שלימדת אותי לחייך
עד תבוא גם עליי השלכת	למראה הרפתקה שחלפה לה
ולרקום חלומות על קרני הלבנה	ללקק את פצעי במיסתור ולקום
וללכת ללכת	וללכת לי הלאה

את חירותי	את חירותי
למען רצונך	בלילה קר אחד
את שבועותי הפרתי	הפרתי את בריתנו
את חירותי	כך לבדי
לשמור בריתי איתך	ערקתי מהשביל
את חולצתי מכרתי	עליו פסענו שנינו.

סבלתי הרבה וכאבתי בלי די	בגדתי בך חירותי הטובה
רק למען אמון בי תתני	אל הכלא פסעתי בצער
נטשתי ארצי וטובי ידידי	אל הכלא החם אשר שמו אהבה
ושלך רק הנני.	נאספתי
את חירותי	

נראה מהשיר שחרות משמעותה היכולת והחופש להחליט על עצמך ואז באה האהבה ונטולת אותה. הגדרה סבירה ומתקבלת על הדעת. בדברים שלהלן ננסה בע"ה לבחון הגדרה אחרת שאולי תשאיר אותנו בני חורין גם עם בני זוגנו האהובים ומעבר לכך הגדרה שתתכנס לדברי חז"ל ולשון התורה.

הפרק השישי במסכת אבות נקרא קנין תורה. פרק שבוודאי אהוב במיוחד על מדרשת בינת בשל הסיפור החשוב של הרב רונן "נטע בתוכנו". במשנה ב' נאמר:

"אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נזוף, שנאמר נזם זקב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם, ואומר והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:"

רבי יהושע בן לוי (ריב"ל) היה מגדולי אמוראי ארץ ישראל שעוד נשוב אליו, הוא מלמד אותנו שממקום נתינת התורה יוצאת בת קול ואומרת: "אוי לנו מעלבונה של תורה". מכיוון שהדבר שגור על לשוננו אנחנו פחות שמים לב, שהתורה היא לכאורה מי שאוי לה, היא העלובה והנעלבת. ואכן המשנה מסבירה למה אוי לנו שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף. נשתדל לרדת לעומק הפשט של המשנה: קודם כל, בהבנת מילותיה נראה לומר שעלבונה של תורה אינו מדבר בהיותה נעלבת או נפגעת, אלא בהיותה עלובה ומונחת בקרן זוית. ומכאן שהביאור של המילה נזוף הוא מנודה, ולא רק מי שנזף. וכך מסתבר שבשעה שהתורה נמצאת בקרן זוית, אוי לו למי שהניח לה להיות שם כי הוא כפועל יוצא של מצבה, נהפך למנודה ממנה. אז מביא ריב"ל פסוק להוכיח דבריו: "נזם זקב, באף חזיר-- אשה יפה, וסרת טעם".¹⁶

אמנם המילה נזוף מתחבאת בתחילת הפסוק אבל זו אינה ראייה לקשר בין עליבותה של תורה לבין נידוי המזניח אותה.

בכדי להבהיר את העניין ננדוד לסוגיה במסכת נדרים, עם הקדמה קצרה: הנודר שרוצה לחדול מההתחייבות שכפה על עצמו בנדר, יכול ללכת אצל חכם ולהישאל על נדרו, החכם יחפש פתח שיאפשר לומר שהנדר לא היה קיים מלכתחילה, וכזו היא הגמרא הבאה:¹⁷

"ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביק לר' ישמעאל בר' יוסי אמר להם שמא ראשה נאה אמרו לו סגלגל שמא שיערה נאה דומה

16 משלי, י"א, כ"ב

17 נדרים, ס"ו, ב'

לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות הן שמא אזניה נאות כפולות הן שמא חוטמה נאה בלום הוא שמא שפתותיה נאות עבות הן שמא צוארה נאה שקוט הוא שמא כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות רחבות כשל אווזא שמא שמה נאה לכלוכית שמה אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין ושרייה¹⁸

ובלשוננו- בא אדם שהדיר את אשתו מנכסיו עד שתראה לו דבר יפה שאצלה, וכנראה רצה לחזור בו, הלך להישאל אצל ר' ישמעאל בן ר' יוסי. ניסה ר' ישמעאל למצוא דבר נאה ועבר עם הבעל דבר אחר דבר, והבעל מצא מום בכל דבר- שעה דומה לאניצי פשתן, עיניה טרוטות וכן הלאה. לבסוף שאלו לשמה, אמר הבעל "לכלוכית שמה". אמר ר' ישמעאל: "מותרת היא לך- ששמה נאה לה". וחזרה אלינו- הנזם העשוי זהב כסמל של יופי וחוץ, כאשר הוא נמצא אצל החזיר, אינו נמצא במקומו הראוי, לא זו בלבד שהוא מאבד מזהרו, הוא עוד מבליט את כיעורו של החזיר (הניגוד). ובכן, הפסוק מבהיר שדבר הנמצא במקום לא לו צועק בידול, וכך אוי להם לבריות שזנחו את התורה והותירוה עלובה, כי אז הם נזופים ומנוודים ממקומם. ממשיך ריב"ל ומביא פסוק נוסף להוכיח דבריו: **וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלְחָת**.¹⁸ ומכאן הוא לומד שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה - חלילה לנו מלומר שיש פה משחק מלים אסוציאטיבי, אבל בכל זאת צריך הסבר מה לצורת כתיבת הלוחות ולחרות, או באופן מדויק יותר, מה בין חריתה באבן לחופש ודרור? הגמרא אומרת:¹⁹ "דאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין", וכוונתה שהאותיות "ם" ו "ס", שהן היחידות הסגורות לגמרי, עומדת כנגד חוק המשיכה כשבעצם הכוונה שהחריתה בלוחות הייתה לכל רוחב הלוחות ואין מה שיחזיק את תכולתם של אלה האותיות. ההבדל בין כתיבה לחריתה איננו רק בכך שהאחד הוא על פני השטח ויכול להימחק והאחר מוטבע בקלף ולכן יש לו עמידות איתנה, אלא, וזוהי השייכות למשנתנו, בעוד שבכתיבה ישנו מפגש בין הדיו לקלף או לדף שעליה כותבים, בחריתה הכתב והאבן אחד הם. ואם נמשיך ונאמר שהלוחות ליבם של ישראל הם, הרי שנפגש עם הפס'²⁰: **"נִתְּתִי אֶת־תִּרְתִּי בְּקִרְבְּךָ וְעַל־לִבְּךָ אֶכְתְּבֶנָּה"** - החרות היא בעצם גילוי המקום הנכון והטבעי של פנימיותנו.

ומסיים ריב"ל את המשנה:²¹ **"וּמִמֶּנָּה נַחְלִיאֵל וּמִנְחִיאֵל בְּמוֹת"**. על זה אומרת הגמרא:²² "אמר ליה: אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו - תורה ניתנה לו במתנה; וכיון שניתנה לו במתנה - נחלו אל, שנאמר 'וממתנה נחליאל'; וכיון שנחלו אל

18 שמות, ל"ב, ט"ז

19 מסכת שבת, דף קד' עמ' א'

20 ירמיהו, ל"א, ל"ב

21 במדבר, כ"א, י"ט

22 ערובין, נ"ד, א'

- עולה לגדולה, שנאמר 'ומנחליאל במות'; ואם מגיס לבו הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר 'ומבמות הגיא'; ואם חוזר בו - הקב"ה מגביהו, שנאמר (ישעיהו מ ד) כל גיא ינשא

אנו נשים על ליבנו את המילה נחליאל, כשפרושה בהקשר למשנתנו הוא ש "ה" הוא נחלתו, " כך שבעצם הכל מתכנס למקום אחד. בן חורין הוא זה אשר מגלה את עצמיותו, את מקומו, את פנימיותו. כשהתורה נמצאת שלא במקומה (עלבונה של תורה), אנו מנוודים ממקומנו הטבעי (נקרא נזוף), בדיוק כמו שהזם אין אף החזיר מקומו ("זם זהב באף חזיר אישה יפה וסרת טעם"), ומכאן שחריתת התורה שנמצאת בתוך ליבותינו היא היא הגילוי של חרותנו, ואם נפנים ונגלה את מקום חיותנו, הרי שה' יתברך הוא נחלתנו, הוא מקומו הטבעי לנו.

ובהקשר לפתיחה, חופש וחירות אינם היכולת להחליט מה בא לי אלא היכולת לכוון אל מקומי, אל מוקד חיי.

על רבי יהושע בן לוי, מביא המשנה, מספרת הגמ' בירושלמי:²³

"ר' יהושע בן לוי הִיָּה לְמוֹד לְשִׁמּוֹעַ פְּרָשָׁה מִבֶּן בְּנוֹ בְּכֹל עֶרֶב שַׁבָּת. פְּעַם אַחַת שָׁכַח וְנָכַס לְרֹחוֹץ בְּמִרְחֻצָּאוֹת שֶׁל טַבְּרָיָא, וְנִסְמַךְ עַל כִּתְפוֹ שֶׁל ר' חִיָּא בַּר בָּא. נִזְכַּר שֶׁלֹּא שָׁמַע פְּרָשְׁתּוֹ מִבֶּן בְּנוֹ. חִזַּר וַיֵּצֵא לוֹ."

זה הוא אותו רבי יהושע בן לוי שהגמ' בקידושין מביאה באותו עניין:²⁴

"אמר ר' יהושע בן לוי: כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, שנאמר "והודעתם לבניך ולבני בניך" וסמיק ליה (וסמוך לו) נאמר "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב" (שם י). ר' חייא בר אבא אשכחיה (מצאון) לר' יהושע בן לוי דשדי דיסנא ארישיה (שהטיל, פרש כיסוי זול על ראשון) וקא ממטי ליה לינוקא לבי כנישתא (והיה מביא את התינוק לבית הכנסת) ללמוד. אמר ליה (לו): מאי כולי האי (מה כל זה) שאתה ממחר עד כדי כך, שאין לך זמן להתלבש כראוי? אמר ליה (לו): מי זוטור מאי דכתיב (האם דבר קטן ולא חשוב הוא מה שנאמר) "והודעתם לבניך" וסמיק ליה (וסמוך לו) מיד בהמשך הדברים "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב"? מכאן ואילך, לאחר ששמע דברים אלה, ר' חייא בר אבא לא טעים אומצא (לא היה טועם אומצא, בשר) עד דמקרי לינוקא ומוספיה (עד שהיה מקרא לתינוק ומוספיה לו) על מה שלמד אתמול. רבה בר רב הונא לא טעים אומצא (טועם בשר) עד דמייתי לינוקא לבית מדרשא (שהיה מביא את התינוק לבית המדרש).²⁵

23 פרק ב, הלכה א

24 דף ל', עמוד א'

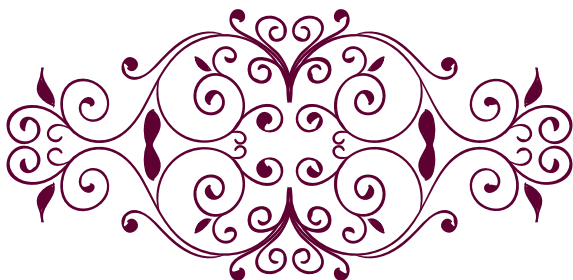
25 פרוש שטיינזלץ

קו אחד מחבר בין משנתנו, המפרשת חרות כקביעת מקום הטבעי לנו, לבין חיבור שרשרת הדורות הנפגשת באותו המקום ששייך גם לנו, גם לסבותינו וגם לנכדינו, עד כדי שרבי יהושע עוזב את בית המרחץ כי חסר לו ה"דלק" של החיבור לתורת נכדו.

"וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יִשְׂבִּיָּהּ יוֹבֵל הוּא תְּהִיָּה לָכֶם וְשַׁבְּתֶם אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מְשַׁפְּחָתוֹ תָּשֻׁבוּ"²⁶. אם כן, ברור שהדרור הוא מקומו של אדם ומשפחתו.

---

26 ויקרא כ"ה, י'

בנתה ביתה

מנהג יפה בחג השבועות ללמוד מתוך ספר המצוות לרמב"ם.

וכך כותב הרמב"ם במצווה השלישית:

לאהוב את ה' - "היא שציונו באהבתו יתעלה". וזה שנחשוב ונתבונן במצותיו ומאמריו ופעולותיו עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה. וזאת היא האהבה המחוייבת. (מצות עשה ג)

"באין דעת, כמו בין ערפילי בוקר".

החביתה נשמטת על סלט הירקות שהכינוני בקפידה בצד צלחתי. אני מבין שיש משהו. משהו לא מניח את דעתי. אחר כך הרגל, שנחבטת בצד הקיר. כאב עמום בפיקת הברך. משהו לא מסודר. אני יודע את זה. אינני פנוי לתת את דעתי על כך. להמשיך בשגרת היום. אני מורה לעצמי. להמשיך, להמשיך, לא לסטות. להיאחז ביציבות הפרטים הקטנים.

מה הוא זה שטורד את דעתי, שאינו מיישב אותה?

"מעונן חלקית?" שואל דוד, בחיוך קל של הבנה, עת חלף על פניי, ממהר לענייניו.

ואני, מסמיק קלות, איך נחשפו מצפוניי? האם הוא צודק? פני מעוננים? מעוננים חלקית? איזה חלק? מדוע הוא מעונן?

להמשיך, להמשיך בשגרת היום. להיאחז ביציבות הפרטים הקטנים.

"המכתב הזה דחוף" מזכירה לי דינה בכניסתי למשרד. אכן, כדבריה, כן הוא. המכתב דחוף. איך שכחתי? נותרה עוד חצי שעה עד שהדואר יוצא. מה לא נתן לי מנוח בזמן התפילה? על מה חלמתי הלילה?

לא קמתי בנפש עגומה. אולי ההיפך. ובכל זאת, משהו טרד את רוחי הלילה. מה למדתי לפני שהלכתי לישון?

עוד שעות רבות אסתובב היום מעסיק את עצמי ממשימה למשימה, נאחז בשגרת הפרטים הפעוטים. ממלא עולמי בחבילות חבילות ממשימותיו הקטנות של היום. של עוד יום שחולף, של עוד שגרה הנותנת אותותיה בחולשת הסקרנות, בצינת ההתלהבות.

מה הוא הדבר?

בסוף זה הגיע. לא היתה ברירה, כנראה. חיכיתי לאשתי על ספסל רחוב ליד בניין המשרדים בו עבדתי. היא תאחר ב-6-7 דקות. כך הודיעה הרגע. לחזור למשרד כבר אין טעם. גם לא לפתוח את תיבת המייל. 6-7 דקות של מה? היד נשלחה אוטומטית למכשיר הנייד. להספיק עוד שיחה, לתפור עוד כינה. ואז עצרתי.

ספר תהילים קטן נמצא בכיס בדיוק בשביל אירועים כאלה. אני משתדל לקרוא את ה"תהילים היומי". לא תמיד מספיק, לא תמיד מצליח, לא תמיד רוצה. אבל משתדל. הנה הזדמנות. מהר, לא לפספס.

את זרם האסוציאציות אני מתקשה לשחזר בדיוק. היום כ"ו לחודש. פרק קיט את מ"ם "מה אהבתי תורתך..." אחרי שלוש מילים נעצרתי. תליתי עיניי בציפור היושבת על ענף ממולי. רק הרגע הבחנתי בקיומה.

השורה של הרמב"ם, הלכות יסודי התורה פרק ב'. זה מה שלמדתי אתמול בלילה! השאלה הטורדנית, רבת העוצמה, המפרקת את שיגרת יומו של אדם - "והיאך היא הדרך לאהבתו וליראתו?"

השורה הקטנה הזו התמוטטה לתוך ראשי בבת אחת, בלי הודעה מוקדמת, כמו פסנתר כנף הנופל פתאום לתוך חדר קטן. רעם המיתרים מהדהד עוד דקות ארוכות אחר כך.

בצפירה השלישית הבחנתי ברכב שלנו. עומד ממש מול פניי. אשתי, מבעד לזוגנית נותנת בי מבט תוהה. קמתי באיטיות. מביט לפתע בתהילים בין אצבעותיי. היכן הפסקתי? מהיכן להמשיך אחר כך? היכן התיק שלי? כשלתו לתוך הרכב. כף רגלי זה ברור – נחבטה בדופן.

שתקנו. כהרגלנו בזמן האחרון.

"איך אוהבים את ה'?" שאלתי אותה.

כנראה זה היה פתאומי, בלי הקשר, תלוש ולא ברור. כל זאת הבנתי ממבטה שנפנה אלי פתאום.

"סליחה, עזבי" אמרתי.

מאוחר יותר בלילה היא פנתה אלי, מביטה בי דרך משקפיה מעל לכוס התה "מה היה פשר השאלה הזאת?"

"לא משנה" המהמתי.

כבר באוטו, בנסיעה הביתה החלטתי. זה יהיה מסע אישי שלי.

למחרת בבוקר הודעתי למקום עבודתי על יציאה לחופשה בת חצי שנה. זה מידי. נחיה מספר חודשים על כספי פיצויים. כך אמרתי לאשתי. בסוף נאלצנו לפתוח מספר חסכונות.

זו הייתה תקופה קשה. קשה לכולנו. אשתי וילדי לא הבינו מה היה לי.

הייתי מבלה ימים ארוכים בספריות. פותח ספרים, מסכם, משווה, מעלה טיעונים, בונה תיאוריות. נוסע לספריה הלאומית לעיין בכתבי יד. מסכם מחברות על גבי מחברות, ובסופו של יום, ובסופו של שבוע, ובסופו של חודש מגיע תמיד אל אותה שוקת שבורה.

השאלה " כיצד היא הדרך לאהבתו?" הפכה כבר מזמן, להיות שאלה קיומית עבורי, לא תיאורטית. פניי חוורו. בשרי הכחיש משהו, וילדי ידעו כבר ש"אין להפריע לאבא".

לא הייתי יכול לבוא בטענות אל אשתי אם היא הייתה מחליטה לעזוב. מה יכולתי לומר לה?

היא לא עזבה.

היתה מביטה בי שותקת מעברו השני של הסלון. מבעד למשקפיה, מעל לכוס התה שלה.

לא ראיתי דמעות בעיניה כל אותה תקופה. היא החזיקה חזק. את עצמה, את הילדים.

אם הייתי תוהה לפעמים היכן היא נמצאת מול כל החיפוש שלי – המחשבה היתה חולפת מהר. מהר מידי. ראשי היה מוצף בחיפוש, גועש בגלי ענק של שאלות קיומיות, מיטלטל מצד אל צד בין משברי התהיות.

המחשבה, שאולי, התשובה עשויה להיות קרובה – לא עלתה על דעתי בכלל.

לפעמים, הייתי עובר בסלון, ערימה של ספרים תחת זרועי, רואה את מבטה. דוק של עצבות כיסה אותן. ליבי נכמר. זאת אשתי, חברתי, בת בריתי. כמעט הייתי נשבר, כמעט הייתי ניגש. לשבריר שנייה מאט את צעדי וכמעט נעמד. לא יותר משבריר שנייה, כמובן. הייתי בעיצומה של משימת קודש. כהרף עין המחשבות הזרות היו מסולקות "זה מסע אישי" כך אמרתי לעצמי. "הפסגה היא פרטית, השביל תלול ומסוכן – אין מקום לשניים"

הייתי מחזק את אחיזתי בספרים ושועט לחדרי.

זה היה בערב. ערימה של ספרים בין זרועותיי, פני מעוננים כרגיל, כושל לעבר חדר העבודה שלי. נתקלה רגלי בצעצוע שהושאר מבלי משים על הרצפה. התכופתי קלות מנסה לשמור על יציבות, והערמה כולה נשמטה מבין ידיי. זה היה יום קשה במיוחד. ניסיתי לבנות תיאוריה משווה בין חובות הלבבות לבין ספר העיקרים. תיאוריה שתחלץ אותי מהמצר בו אני נמצא. בשעה שש כבר כיבו את האורות בספריה, ותוך כדי סיכומים אחרונים גיליתי, שוב, שהכל הכל קרס.

אספתי את הספרים מהרצפה. מישהו הצל את אור המנורה מעלי. דמות התכופפה. מרימה את "חובות הלבבות" ומניחה אותו שוב בין ידיי. הזרת שלה נגעה בזרת שלי. זרם חזק חלף את כולי. חודשים כבר לא נגעת בה.

האם הרגישה?

היא הביטה בי בלי משקפיים. אותם אחזה בידה השמאלית. מוחה דמעה קטנה בידה הימנית.

"אני מנסה לעזור" היא לוחשת.

וחזרה לספה.

המשכתי לכיוון חדר עבודתי - פסעתי לאט, הפעם - במטרה להציל, בניסיון אחרון, את התיאוריה על פרקו העשירי של חובות הלבבות.

ואז הכל השתנה. אני זוכר את סדר הפעולות של שלוש הדקות הבאות בצלילות מוחלטת.

פתאום, חייכתי אל עצמי. הכנסתי את הספרים והנחתי אותם על שולחן העבודה. כיביתי את האור. לקחתי את המפתח. נעלתי את הדלת מבחוץ. ואז, פתחתי את החלון - גרנו אז בקומה השלישית של הבניין - והשלכתי את המפתח אל אויר הלילה הסמיך. אפילו את קול נקישתו בקרקע לא שמעתי.

בדרך מהחלון לספה, ידעתי כבר מה התשובה. אמנם כיצד היא הדרך לאהבתו עוד לא מצאתי, אבל את המסלול לשם כך הבנתי פתאום.

אשתי בחנה את מעשיי, מרוכזת בתנועותיי בדרכה שלה, קוראת, כרגיל, את מהלכו של ליבי בבהירות מדויקת. היא ראתה כיצד ההבנה הפשוטה צוללת לתוך ראשי באור בהיר. היא ראתה את תנועת הגבות מעל עיניי, והבינה, שהיא רואה את זה קורה בשידור חי.

את ההבנה הפשוטה, שהייתה טבועה בה, אפילו בלי לתת את הדעת על כך. ההבנה שכדי לאהוב את ה' צריך, קודם כל, לאהוב מישהו. לצעוד

בשביל המפותל הזה תוך אהבה לאדם מסוים, לא התנכרות. לצעוד בו יחד עם מישהו, בשמחה עם מישהו, בתבונה עם מישהו.

היא הבינה את זה מזמן, היא הבינה את זה לבד, בלי ערימות של ספרים. כך היא חיה תמיד. וטוב לה כך.

אך מה יכולה היתה לומר לי, אז בתחילת הדרך? הייתי מקשיב לה? הייתי מוכן להאזין לכיוון שהיא העלתה? מן הסתם הייתי פוטר אותה בהאשמה מרומזת, שהיא רוצה להרוויח עוד מעט "זוגיות" ובכך היא, כרגיל, חוסמת את דרכי אל האור.

היא ידעה שלא אקשיב לה. היא חיכתה, היא הייתה מוכרחה. היה לה אומץ. היא לא ידעה מתי אתפכח, ואם לא יהיה מאוחר מידי. היא לא ידעה מה יהיה אורכו של מסלול ההרס אותו אזרע, והיא חיכתה.

התיישבתי לידה, היא הניחה כף ידה על ידי. ושנינו ידענו.

"יש לך עוד משימה אחת" היא נאנחה.

"הילדים במיטות מחכים לסיפור. אולי תספר להם... על נסיך שחזר" היא חייכה חיוך עצוב, מריר משהו, מאפשרת למעט כאב לזלוג מבעד לחומות אותן בנתה.

"לא" אמרתי לה לאחר שחשבתי מספר שניות "אספר סיפור טוב יותר",

"סיפור על נסיכה אמיצה.

זה יותר אמיתי".

"חכמת נשים בנתה ביתה" מלמלתי לעצמי את פסוקיו של ספר משלי, בדרכי לחדר הילדים.

בשם אלוקינו נדגול

המדרש מתאר את ההתרגשות הגדולה שליוותה את ישראל במתן תורה, כאשר הם ראו את מלאכי השרת, כמליא של מעלה, יורדים אל הר סיני. "בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני, ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים, והיו כולם עשויים דגלים דגלים. כיוון שראו אותם ישראל- התחילו מתאווים לדגלים. אמרו: ולוואי כך אנו נעשים דגלים כמותם...אמר להם הקב"ה: מה נתאוותם לעשות דגלים? חייכם שאני ממלא משאלותיכם, מיד הודיע הקב"ה אותם לישראל, ואמר למשה: לך, עשה אותם דגלים כמו שנתאוו". (במדבר רבה פרשה ב')

יש להבין, מה ההתלהבות הגדולה מעניין הדגלים? מדוע הדבר מתואר בחשיבות כה גדולה, כאשר האירוע שאמור לרגש באמת, הוא מתן התורה עצמה, ולא ההופעה של המלאכים!?

אלא, הדגל אינו סממן טכני בעלמא. הדגל מבטא את השייכות והקשר ההדוק אל המגמה אליה מכוונים מעשי האדם. זהו ביטוי למודעות גבוהה אודות עולם הערכים מתוכו אנו חיים ומתפקדים ביום יום. כאשר האדם נושא דגל, הוא יכול, ביתר קלות, להופיע את החזון הארוך והרחוק שלו, בתוך הפעולות הקטנות והשגרתיות.

כך כותב הרב קוק בטקס הכנסת דגל הגדוד העברי לבית הכנסת "החורבה" "הדגל האידיאלי שלנו, לקוח הוא, ביסודו העתיק אצלנו, מהאצילות הנשמית אשר זרחה עלינו בשעה הגדולה, אשר לא היתה כמוה בהתולדה האנושית כולה, בעת אשר באה לנו, לכל עמנו, בצאתו מעבדות לחירות, אותה ההתגלות הקדושה, אשר ממנה קרני אורה הולכים וזורחים לכל התבל כולה, בעת אשר קבלנו את האוצר הקדוש, תורת ה' התמימה, שניתנה לנו לאור עולם, בעדנו ובעד כל העמים אשר תחת שמי ה'." (מובא בספרו של ידידי הרב ארי שבט "להרים את הדגל")

הדגל מבטא את הסגולה, את המטרה הגבוהה אליה כולנו שואפים. הדגל מורם אל על, "נס" משמעו גובה, כדי שגם בשעות בהן איננו רואים בפועל את התגשמות חזוננו נצפה אל הדגל ונסדר מחדש את מעשינו לאור המטרה הארוכה והנצחית שלנו.

ממשיך הרב: "הכרנו שיש לנו נשמה לאומית גדולה, קדושה ומיוחדת, שאנו נאמנים נצח לדגלה, ושכל חיינו מסורים לטיפוחה, לשמירתה בעוצם טהרתה, לנצור מכל משמר את כל סגולותיה".

מה המשמעות של הדגלים השונים שהניפו המלאכים? ממשיך הרב: "ועדי עד אנו עומדים תחת ההשפעה הקדושה של השעה הנצחית ההיא, אשר שמענו בה כולנו את קול אלוקים חיים מדבר אלינו מתוך האש, מתוך רבבות קודש, וצבאות מלאכי עליון, העשויים דגלים דגלים. הכרנו שעושר חיים מגוון מאד ישנו בעולם הרוחני הנאצל, ששם הוא מקור החיים, והעושר המגוון, השונה מאד בכל מערכה ומערכה ממערכות הקודש...וכל גדוד וגדוד מגדודי קודש אלה- הוא דוגל בדגל קדשו".

בתוך האור העליון של השראת השכינה, מניף כל מלאך את הדגל הייחודי שלו, את הזוית המיוחדת אותה הוא נדרש לבטא במכלול האור האלוקי. על כל מלאך לשמור על הנקודה המיוחדת לו, כדי שהשכינה הכללית תופיע באופן שלם.

מסיים הרב: "ושאיפה קדושה ונצחית זו, היא אשר נותנת לנו כח רוחני כל כך נשגב, לשמור את דגל סגולתנו העצמית, אשר על ידה רואה בנו כל העולם הגדול את הפליאה היחידה, שאף על פי שנתפזרנו בין עמים רבים, ונתרחקנו מעל אדמתנו זה הרבה מאות בשנים- הננו עומדים חיים וקיימים ברוחנו העצמי, קשורים בקשרים רעננים אל ה' אלוקי ישראל, ותורתו הקדושה אשר הנחילנו".

הדגל מעניק לנו את היכולת להיות נאמנים לעצמיותנו, גם אם המרחק בפועל בין עצמיות זו לבין התגלותה בפועל, גדול לעיתים.

גם אנו, בחג מתן תורתנו, צריכים לרענן את הדגל האמיתי שלנו, את עולם הערכים שלשמו אנו פועלים, ומתוך כך- נאיר גם את השגרה היומיומית באור הנצח, באור התורה.

“עץ חיים היא” – התורה והעולם

”...כי שורשה העליון של התורה הקדושה הוא בעליון שבהעולמות, הנקראים ‘עולמות האֵינסוּף’, סוד המלבוש הנעלם... וכמו שכתוב ‘ד’ קנני ראשית דרכו קדם מִפְעֵלָיו מֵאָז’ (משלי ח, כב). וזהו שאמרו, זכרונם לברכה ש”קדמה לעולם” (פסחים נד ע”א), הֵיִינוּ גם מכל העולמות כולם. שהרי אמרו בבראשית רבה פרשה א שקדמה לכסא הכבוד... ולכן בה נאצלו ונבראו כל העולמות, עליונים ותחתונים, כמו שכתוב ‘וְאֶהְיֶה אֲצִלּוֹ אֲמוֹן’ (משלי ח, ל), ואמרו, זו לשונם: ‘אֵל תִּקְרֵי אֲמוֹן’ אלא אֲמוֹן וכו’. ובמשלי רבתא ראש פרשה ט: ‘חֲכָמוֹת בְּנִתְהָ בֵיתָה’ (משלי ט, א) ‘זו התורה שבנתה כל העולמות’.

והענין- כי התורה הקדושה היא דיבורו יתברך, ובמאמר פיו יתברך במעשה בראשית, נבראו העולמות כולם... ולכן כל התורה בכלל וכל העולמות, כלליהם ופרטיהם, וסידורם וכל עניניהם כולם כלולים ורמוזים בעשר המאמרות דמעשה בראשית.. ולכן אמרו בְּזוּהָר דאורייתא היא נהירו דכל עלמין וחיותא וקיומא ושרשא דכלהון (שהתורה היא אור כל העולמות, וחיות וקיום ושורש כולם).

והענין- כי העולמות הולכים על סדר ההשתלשלות וההדרגה, שכל עולם היותר עליון וגבוה הוא נשמתו וחיותו וקיומו ואורו של העולם שתחתיו...ולכן התורה הקדושה ששורשה העליון הנעלם הוא למעלה-מעלה גם מאצילות קדשו יתברך, כנ”ל, ו”קודשא בריך-הוא ואורייתא כלא חד”, היא הנפש והחיות ונהירו ושורשא דעלמין כְּלָהוּ. שְׁכָמוּ שִׁבְעַת הַבְּרִיאָה בַּה נִאֲצִלוּ ונבראו כולה- כן מאז היא נשמתם וחיותם וקיומם על סדר מצבם...” (רבי חיים מוולוז'ין, נפש החיים, שער ד' פרק י)

מדבריו המופלאים של רבי חיים מוולוז'ין למדנו כי באמצעות התורה מְחִיָּה הקב”ה את הבריאה כולה, וכי התורה היא הקושרת את מרכיבי המציאות החלקיים למכלול שלם אחד, היא “קיומם על סדר מצבם”, וכלשונו של המהר”ל מִפְרָאג בִּמְקוֹמוֹת רַבִּים היא “סדר העולם”.

כותב על כך הראי”ה קוק: ”...אמנם עיקר התקשרות כל חלקי הַבְּרִיאָה לתכלית אחת אֵינָה כִּי-אֵם על-ידי התורה, שלפני מתן תורה היו ‘שְׁנֵי אֱלֹפִים תוהו’ (עבודה-זרה ט ע”א), בלא סדרים וחוקים מקושרים, ואך מתוך שהתורה מאחדת אנו רואים מה רב טוב ד’ המתגלה בבריאה ונולד מקיבוץ כללות המציאות... ומכני כח הקישור הזה שעל-ידי התורה לְתַכְלִית הנשגב היוצא אחד מכללות המעשים והעולמות, לכן נקראת תורתנו הקדושה ‘תורת חיים’, שִׁמְחִיָּה כל

העולמות בשלמותם על-ידי הקירוב עצם אל עצמו, ובזה היא כוללת כל המציאות וקושרתה יחד..." (הראי"ה קוק, עולת ראייה, א; רפט-רצ).

אמנם התורה היא לא רק שורש המציאות וחיותה בעבר ומקיימת אותה בהווה, אלא היא גם המביאה את המציאות לתכליתה העתידית: "כל העוסק בתורה לשמה... מקרב את הגאולה" (סנהדרין צט ע"ב). "...את החיים צריכים אנחנו להבין בשני ערכים: איך המה נמצאים ואיך הם צריכים להיות... רוממותה של תורה וא-להיותה אי-אפשר כלל שתהיה אחרת כי-אם כְּלִי חֲמֵדָה, לסבב לכונן את החיים אל המצב שהם צריכים להיות בו..." "כְּשֶׁהָאָדָם מִתְרַוָּם... הוא בָּא לְשׁוֹרֵשׁ הַתּוֹרָה בְּצוֹרְתָהּ הָעֲלִיּוֹנָה, שְׁמִגְמָתָהּ היא לְהָרִים אֶת הָעוֹלָם לְעֲלִיּוֹנֵיאוֹ הַמְעֻתָּדָת לוֹ..." התורה מחברת את ההווה אל העתיד, אל הגאולה. (הראי"ה קוק, אגרות הראייה, אגרת פט / הראי"ה קוק, אורות התורה, ו; ד)

לאור יסודות אלו נוכל להבין יותר את עניינו של מתן-התורה. לא קיבלנו רק מערכת-חוקים שתסייע לנהל את חיי ההווה בצורה צודקת יותר, אלא "המשפטים הא-להיים, מתוך שהם נובעים ממקור האמת העליונה, אין מטרתם רק מטרה קרובה, לְיִשְׂרָאֵל סַכְסוּכִים אַרְעִיִּים הַהוֹיִם בְּחַיֵּי בְנֵי אָדָם, אלא הם הולכים להעלות את החיים ואת ההווה כולה. מִיְסוּד הָאֱמֶת הָעֲלִיּוֹנָה הַטְּבוּעָה בָהֶם הֵרִי הֵם מְשִׁרִים אֶת הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם וּמַעֲלִים עַל יְדֵי הַשְּׁפַעְתָּם אֶת הָאָדָם וְאֶת הָעוֹלָם, מִבִּירָא עֲמִיקְתָּא, אֲשֶׁר נִפְל בְּחַטָּאוֹ וְרָשָׁעוֹ, לְאִיגְרָא רַמָּא, שֶׁל אֹר הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה זְוִי עֵדָן קוֹדֵשׁ קוֹדֵשִׁים..." (הראי"ה קוק, עולת ראייה, ב; נט).

לא קיבלנו גם רק הדרכה של סדרי-פולחן הקשורים להיבט מסויים של החיים, לצד הדתי שבהם, כפי שהדבר מחולק אצל אומות-העולם, אלא את עצם החיים: "...ישנן אומות וכתות כאלה שלא יוכלו להתעלם מפעולת רגשי הדת על לבות הכלל וערכם בְּסִדְרֵי הַחֲבֵרָה הָאֲנוּשִׁית, על-כן יחזיקו את עֲנִינֵי הָאֱמוּנָה וְתוֹכֵן עֲבוּדַת ד' בַּמְּדֵרָגָה גְבוּהָהּ, אֲבָל לֹא בַעֲצֵם הַחַיִּים, כי-אם בַּמְּדֵרָגָה קִישׁוּט וְתַכְשִׁיט חִיצוֹנִי לַחַיִּים. וְזֹאת הַהֲדַרְכָּה הִיא רַעִי מְאֹד, וּמְבִיאָה נֹזֵק וְהַפְסֵד נוֹרָא לְמַצֵּב קְדוּשָׁתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שִׁיְסוּד תּוֹרַת ד' אֲשֶׁר אֵיתָנוּ הוּא שֶׁהִיא כּוֹלָה מְלֵאָה חוֹקֵי-חַיִּים, וְנִקְרָאת תּוֹרַת חַיִּים. על-כן לֹא בְּתוֹרַת תַּכְשִׁיט חִיצוֹנִי לַחַיִּים צָרִיךְ לְכַבְּדָה וְלִהְיוֹקִירָה... כי-אם צָרִיכָה הִיא שֶׁתִּסְדֵּר אֶת עֲצֵם הַחַיִּים הַיִּשְׂרָאֵלִים מִיַּד ד' אֱלֹהִים חַיִּים..." (הראי"ה קוק, עין אייה שבת, א; כה).

מתן-תורה הוא הופעת החיים האלקיים הנצחיים בתוך חיינו בעולם הזה, ואכן לו היינו זוכים למתן-תורה בשלמות – לא היה עוד מוות בעולם, "...אילו המתינו ישראל למשה ולא היו עושים אותו מעשה- לא היתה גלויות ולא מלאך המָּוֶת שולט בהן... 'קְרוֹת עַל הַלּוּחוֹת'... קְרוֹת מִן גְּלוּיּוֹת... קְרוֹת מִמְּלֶאך הַמָּוֶת..." , שהרי "... היה רבי סימאי אומר: אין לך פרשה שאין בה תחיית המתים, אלא שאין

בְּנו כח לדרוש... (ספרי, האזינו, פיסקא א / שמות לב, טז / שמות רבה, לב; א)

כעת תובן תשובתו של משה רבנו למלאכים שהתנגדו למתן-תורה, קיטרגו וטענו לפני הקב"ה: "חֲמֹדָה גְנוּזָה... אֲתָה מְבַקֵּשׁ לִיתְנָה לְבָשָׁר-וְדָם?" משה רבנו עונה: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹרָה שְׂאֲתָה נוֹתֵן לִי מָה כְּתִיב בָּהּ? 'אֲנֹכִי ד' אֶ-לֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם'. אָמַר לָהֶם: 'לְמִצְרַיִם יִרְדְּתָם? לְפָרְעָה הַשְּׂתַעֲבָדְתָם? תּוֹרָה לָמָּה תְּהֵא לָכֶם?" (שם) מבאר הראי"ה קוק זצ"ל: "הנצחיות היא מסוקרה בסקירתם של צבאות העליונים. הכלליות וההתעלות מכל שינוי ותמורה היא מנת חלקם" אבל "החדירה האלהית נוקבת היא ויורדת מראש הגובה והשלמות של הכלליות עד ההתפרטות של הפרטיות, מרוממות ההקפה הבלתי-משתנה עד מעמקי פרטיות כל השינויים כולם. ומתוך כך אין התורה האלהית ראויה להיקבע בריכוזה – שמטרתה לאחד את כל היש ולרוממו, להעלותו למקוריות קדושתו האצילית העליונה ממעמקי שפלות ירידותיו – בחוגם של מלאכי עליון, המתעלים מכל התמורות הירידות והחילופים הזמניים". כלומר: דווקא בגלל שהמלאכים נצחיים ואינם עלולים לרדת ממדרגתם - התורה לא מתאימה להם, כי התורה באה להעלות מציאות חסרה וחלקית, ואף מעוותת, לגבהים של נצח אלקי וקידוש שמו בעולם חומרי, בכך שהיא מחברת את כל פרטיה למכלול שלם אחד לאור המכנה המשותף השורשי הבסיסי של כל הנבראים והמצבים – שהוא התורה. תוכן תשובתו של משה רבנו למלאכים הוא: "...לְמִצְרַיִם יִרְדְּתָם? לְפָרְעָה הַשְּׂתַעֲבָדְתָם?" הרי כלליים אתם ולא פרטיים, קבועים ולא משתנים, ומעמדכם הכללי לא יוכל לחדור אל המאפל של הפרטיות, ומצבכם הקבוע לא יופיע בתוכותם של השינויים הדקים אשר לעלילות מצעדי גבר. וכאשר לא תוכלו לאחד את כל השינויים והפרטים אל הכלליות והקביעות, 'תּוֹרָה לָמָּה תְּהֵא לָכֶם?' (עין איה, שם / (שבת פח ע"ב / הראי"ה קוק, עין איה שבת, ט; צח)

דווקא בשל שורשיותה וכלליותה של התורה שיא הופעתה הוא דווקא במקום הרחוק ביותר מהופעה אלקית גלויה, ולכן ירדה לארץ, כדי שתקויים בנו, ודרכנו בבריאה כולה הנבואה "וְהָאֶרֶץ הָאֵיךָ מְכַבְּדוּ" (יחזקאל מג, ב)

רואים את הקולות

חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הוא היום הגדול בו אנו זוכים לקבל שוב, מידי שנה בשנה, את התורה. בשיאו של מעמד נשגב זה, מתארת התורה את המדרגה אליה הגיע עם ישראל: "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת ההר עשן". מה פשר הביטוי "רואים את הקולות"? (שמות, כ', י"ד.)

מבאר ה"כלי יקר": "ותבין ותדע, כי חוש הראות יותר דק באדם מן חוש השמע, כי אדם יכול לראות בריחוק הרבה מילין, אבל אינו יכול לשמוע כל כך בריחוק, כי חוש השמע אינו שולט כל כך למרחוק כמו חוש הראות". (כלי יקר, שמות, שם)

חוש הראיה, הוא חוש עדין ורוחני יותר מחוש השמיעה. לא לחינם ברא הקב"ה את האדם כך שהעיניים גבוהות יותר מהאזניים, האף ושאר האיברים. ככל שאיבר ממוקם גבוה יותר באדם - כך הוא רוחני יותר ועדין יותר. לראות קולות - משמעות הדברים היא לקלוט את ההתגלות האלוקית באופן עדין ומדויק יותר. הראיה גם פחות מעורפלת מהשמיעה, ולכן ראיית הקולות מייצגת בהירות גבוהה יותר. ישראל מתעלה בהר סיני למדרגה עליונה, בה ניתן לקלוט את דבר ה' ללא ערפל וטשטוש.

מוסיף ה"שפת אמת" ומבאר: "יש לומר, שראו במאורות הללו, שנתגלה להם עצמותם, כמו שאמרו חז"ל 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם' - כאספקלריא, שכל אחד רואה שם צורה שלו. כי כמו שמתגלה פנימיות האדם אל התורה - כן מתגלה אליו פנימיות חלקו בתורה. דיש לכל נפש ישראל חלק בתורה, לכן יצאה נשמתם על ידי שראו כל אחד ברוח הקודש את עצם נפשו למעלה". (שפת אמת לשבועות)

לאור דבריו הנפלאים של ה"שפת אמת", הביטוי "רואים את הקולות" מבטא שני שלבים שונים בקבלת התורה. כאשר עם ישראל שמע והפנים היטב את קול ה' בהר סיני, הוא התרומם למדרגה בה ראה את עצמיותו ואת שורש נשמתו בבהירות שלימה, לאור אותם הקולות. התכלית של קבלת התורה היא לרומם את אישיותו כולה אל הגודל האלוקי, לדעת להכיר את הנשמה הפנימית מתוך המכגש הישיר עם דבר ה'.

זוהי גם מגמתנו בבית המדרש. המטרה הראשונה - להגיע לבהירות ולבניית בניין אמוני מסודר ושיטתי, שיהווה יסוד איתן לעשייה משמעותית בשנת השירות הלאומי ובחיים בכלל. ומתוך אותה בהירות, עולה המטרה

השניה- להכיר טוב יותר, ובאופן נקי יותר, את אישיותנו, כוחותינו וכשרונותינו, כדי שנוכל בעזרתם ומתוכם לעבוד את ה' בצורה הנכונה והמתאימה לשורש נפשנו, והכל כמובן מתוך עין טובה, שמחה וטוב לבב.

כך נזכה יחד לשתי המשמעויות של "רואים את הקולות"- ראיית האמת האמונית בבהירות, ומתוך כך גם התבוננות מעמיקה על עצמנו והצמחת האישיות באופן ההולם והמתאים ביותר לנו.

נתפלל שישלח ה' יתברך ברכה במעשי ידינו, "ויהי נעם ה' אלוקינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו", אמן.

רוס יוטו טי

חג שבועות שמח